ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 28ης Σεπτεμβρίου 1994 *

Στην υπόθεση C-144/93,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bundesverwaltungsgericht προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Pfanni Werke Otto Eckart KG

και

Landeshauptstadt München,

με συμμετοχή της

Landesanwaltschaft Bayern (Εισαγγελικής Αρχής της Βαυαρίας), εκπροσωπούσας το δημόσιο συμφέρον,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους D. A. O. Edward (εισηγητή δικαστή), πρόεδρο τμήματος, R. Joliet και G. C. Rodríguez Iglesias, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: W. Van Gerven
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η εταιρία Pfanni Werke Otto Eckart KG, εκπροσωπούμενη από τον Klaus Alfred Schroeter, δικηγόρο Αμβούργου,

— η Landesanwaltschaft Bayern, εκπροσωπούμενη από τον Walter Rzepka, Generallandesanwalt bei der Landesanwaltschaft Bayern,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Hendrik van Lier, νομικό σύμβουλο, και την Angela Bardenhewer, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της εταιρίας Pfanni Werke Otto Eckart KG, εκπροσωπούμενης από τους Klaus Alfred Schroeter και Walter Zwipf,

δικηγόρους Μονάχου, της Landesanwaltschaft Bayern, εκπροσωπούμενης από τον Jochen Mehler, Oberlandesanwalt, και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 19ης Μαΐου 1994,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 26ης Νοεμβρίου 1992, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Απριλίου 1993, το Bundesverwaltungsgericht υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33, στο εξής: οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Pfanni Werke Otto Eckart KG (στο εξής: Pfanni Werke) και της Landeshauptstadt München σχετικά με την υποχρέωση της εταιρίας να περιλάβει ένα πρόσθετο στον κατάλογο των συστατικών που περιλαμβάνει η επισήμανση των προϊόντων της.

3 Το άρθρο 3 της οδηγίας ορίζει ότι η επισήμανση ενός τροφίμου περιλαμβάνει τον πίνακα των συστατικών που το αποτελούν. Από τον κανόνα αυτόν υπάρ-

χουν ορισμένες παρεκκλίσεις, μεταξύ των οποίων αυτή που περιλαμβάνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, δεν θεωρούνται ως συστατικά:

«τα πρόσθετα των οποίων η παρουσία σε ένα τρόφιμο οφείλεται αποκλειστικά στο γεγονός ότι περιείχοντο σε ένα ή περισσότερα συστατικά του τροφίμου αυτού και υπό την επιφύλαξη ότι δεν εξυπηρετούν πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό στο τελικό προϊόν».

4 Η διάταξη αυτή μεταφέρθηκε στο γερμανικό δίκαιο με το άρθρο 5, παράγραφος 2, σημείο 2, της Lebensmittelkennzeichnungsverordnung της 22ας Δεκεμβρίου 1981 (κανονιστική απόφαση για την επισήμανση των τροφίμων, BGBl. I, σ. 1625, στο εξής: LKMV). Κατά τον χρόνο των περιστατικών, η διάταξη αυτή όριζε ότι δεν θεωρούνται ως συστατικά «οι ουσίες που περιλαμβάνονται στο παράρτημα 2 της Zusatzstoffverkehrsverordnung (κανονιστική απόφαση για την εμπορία των προσθέτων) και οι αρωματικές ουσίες που είχαν περιληφθεί σε ένα ή περισσότερα συστατικά του συγκεκριμένου τροφίμου, εφόσον δεν εξυπηρετούν πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό στο τελικό προϊόν» («sofern sie im Enderzeugnis keine technologische Wirkung mehr ausüben»). Το διφωσφορικό άλας Ε 450a περιλαμβάνεται στο παράρτημα 2 της Zusatzstoffverkehrsverordnung της 10ης Ιουλίου 1984 (BGBl. I, σ. 897), όπως τροποποιήθηκε με την κανονιστική απόφαση της 19ης Ιουνίου 1989 (BGBl. I, σ. 1123).

5 Η εταιρία Pfanni Werke, παραγωγός τροφίμων με βάση τα αφυδατωμένα γεώμηλα, προσθέτει το διφωσφορικό άλας Ε 450a κατά την παρασκευή του συστατικού «νιφάδες πουρέ γεωμήλων» για να εμποδίζει τη δράση των ενζύμων τα οποία μεταβάλλουν το χρώμα των νιφάδων σε γκρίζο.

6 Από τη Διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι η Landeshauptstadt München προσάπτει σ' αυτόν τον παραγωγό ότι δεν περιέλαβε το πρόσθετο αυτό στον πίνακα των συστατικών των προϊόντων του. Σύμφωνα με την Αρχή αυτή, το διφωσφορικό άλας Ε 450a έχει επίπτωση επί του χρώματος του τελικού

προϊόντος και, επομένως, πρέπει να θεωρείται ως συστατικό κατά την έννοια των προαναφερομένων διατάξεων. Η Landeshauptstadt München πληροφόρησε επίσης την εταιρία Pfanni Werke ότι, αν εξακολουθούσε τις δραστηριότητές της χωρίς να εκπληρώσει την υποχρέωση επισημάνσεως, θα εκδιδόταν εις βάρος της επίσημη απόφαση απαγορεύσεως και θα της επιβαλλόταν πρόστιμο.

7 Η Pfanni Werke άσκησε προσφυγή κατά της Landeshauptstadt München ενώπιον του Bayerisches Verwaltungsgericht München (στο εξής: Verwaltungsgericht), προβάλλοντας ότι το διφωσφορικό άλας Ε 450a δεν διαδραμάτιζε κανένα ρόλο στο τελικό προϊόν και, επομένως, δεν έπρεπε να αναγράφεται στον πίνακα των συστατικών. Το πρόσθετο αυτό προστίθεται στη ζύμη γεωμήλων μόνο για να εμποδίσει τη μεταβολή του χρώματός της, ζύμη η οποία καθαυτή αντιπροσωπεύει ένα μόνον στάδιο της διαδικασίας παρασκευής του συστατικού «νιφάδες πουρέ γεωμήλων». Κατά τη μεταγενέστερη φάση της αφυδατώσεως της ζύμης αυτής, ο χρωματισμός των νιφάδων πουρέ γεωμήλων στο τελικό προϊόν δεν μπορεί πλέον να αλλοιωθεί, διότι τα ένζυμα που υπάρχουν στα μόρια των γεωμήλων εξουδετερώνονται υπό την επίδραση της θερμότητας.

8 Με απόφαση της 22ας Μαρτίου 1989, το Verwaltungsgericht απέρριψε την προσφυγή που άσκησε η Pfanni Werke. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι η προσθήκη του διφωσφορικού άλατος Ε 450a προσδιόριζε την εξωτερική εμφάνιση του τελικού προϊόντος και, κατά συνέπεια, έπρεπε να περιλαμβάνεται στην επισήμανση.

9 Η Pfanni Werke άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Bayerischer Verwaltungsgerichtshof. Βασιζόμενη στο άρθρο 5, παράγραφος 2, σημείο 2, της προαναφερθείσας LMKV, υποστήριξε ότι το διφωσφορικό άλας Ε 450a δεν εξυπηρετούσε πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό στο τελικό προϊόν.

10 Με απόφαση της 1ης Αυγούστου 1990, το Bayerischer Verwaltungsgerichtshof απέρριψε την έφεση ως αβάσιμη. Στο σκεπτικό του, το δικαστήριο αυτό διατή-

ρησε την ερμηνεία του Verwaltungsgericht, υπογραμμίζοντας συγχρόνως ότι πρόθεση του νομοθέτη ήταν να πληροφορείται ο καταναλωτής κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο τη σύνθεση και τα χαρακτηριστικά των τροφίμων που του προτείνονται.

11 Η Pfanni Werke άσκησε τότε αναίρεση ενώπιον του Bundesverwaltungsgericht. Θεωρώντας ότι η διαφορά έθετε πρόβλημα ερμηνείας της επίμαχης κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως, το Bundesverwaltungsgericht ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το εξής ερώτημα:

«Εξακολουθεί να εξυπηρετεί τεχνολογικό σκοπό η παρουσία μιας πρόσθετης ουσίας στο τελικό προϊόν, όταν αυτή χρησιμοποιήθηκε κατά την παρασκευή ενός συστατικού, προκειμένου να διατηρηθεί σταθερός ο χρωματισμός του, η δε κατάσταση ("Zustand") αυτή εξακολουθεί να υπάρχει στο τελικό προϊόν, χωρίς να χρειάζεται πλέον η παρουσία σ' αυτό της πρόσθετης ουσίας;»

12 Με το ερώτημά του το εθνικό δικαστήριο ζητεί ουσιαστικά να πληροφορηθεί αν το άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρόσθετο το οποίο εμποδίζει την αλλοίωση του χρωματισμού ενός συστατικού κατά την παρασκευή του συστατικού αυτού δεν εξυπηρετεί πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό στο τελικό προϊόν όταν η παρουσία του προσθέτου στο τελικό προϊόν δεν είναι πλέον αναγκαία για να εμποδίσει την αλλοίωση του χρωματισμού του εν λόγω τελικού προϊόντος.

13 Συναφώς, η Landesanwaltschaft Bayern, η οποία δήλωσε ότι υπερασπίζεται τα ίδια συμφέροντα με τη Landeshauptstadt München, θεωρεί ότι κάθε πρόσθετο που επηρεάζει άμεσα ή έμμεσα τις ιδιότητες του τελικού προϊόντος πρέπει να αναφέρεται στον πίνακα των συστατικών. Πράγματι, ο στόχος της οδηγίας συνίσταται στο να εμποδίζεται η παραπλάνηση του καταναλωτή από την επισήμανση των τροφίμων και να πληροφορείται κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο τη σύνθεσή τους.

14 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

15 Είναι αληθές ότι, όπως αναφέρεται στην έκτη αιτιολογική της σκέψη, η οδηγία βασίζεται στην αρχή της πληροφορήσεως και της προστασίας των καταναλωτών και για να υλοποιηθεί ο στόχος αυτός η οδηγία υποχρεώνει τους παραγωγούς να αναγράφουν τον πίνακα των συστατικών στην επισήμανση των προϊόντων τους. Ωστόσο, η υποχρέωση αυτή συνοδεύεται από διάφορες παρεκκλίσεις, μεταξύ των οποίων η περιλαμβανόμενη στο προαναφερθέν άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση.

16 Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει ότι η οδηγία επιβάλλει την αποτελεσματική πληροφόρηση του καταναλωτή, η οποία πρέπει να του είναι κατανοητή, όχι όμως, όπως υποστηρίζει η Landeshauptstadt München, την εξαντλητική απαρίθμηση των συστατικών που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία παραγωγής των οικείων προϊόντων. Εξάλλου, αν γινόταν δεκτή μια τέτοια ερμηνεία, το άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας θα καθίστατο κενό περιεχομένου.

17 Εν προκειμένω, από τη Διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι ο κίνδυνος να πάρει γκρίζα απόχρωση η ζύμη γεωμήλων εξαφανίζεται μετά τη θέρμανση και την αφυδάτωση, οπότε η παρουσία του διφωσφορικού άλατος E 450a δεν είναι πλέον αναγκαία στο τελικό προϊόν.

18 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το επίδικο πρόσθετο δεν εξυπηρετεί πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό και, επομένως, για να μην παραπλανάται ο καταναλωτής, το πρόσθετο αυτό δεν πρέπει να περιλαμβάνεται στον πίνακα των συστατικών.

19 Στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει, επομένως, να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας

πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρόσθετο το οποίο εμποδίζει την αλλοίωση του χρωματισμού ενός συστατικού κατά την παρασκευή του συστατικού αυτού δεν εξυπηρετεί πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό στο τελικό προϊόν όταν η παρουσία του προσθέτου στο τελικό προϊόν δεν είναι πλέον αναγκαία για να εμποδίσει την αλλοίωση του χρωματισμού του εν λόγω τελικού προϊόντος.

Επί των δικαστικών εξόδων

20 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η οποία υπέβαλε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με Διάταξη της 26ης Νοεμβρίου 1992 το Bundesverwaltungsgericht, αποφαίνεται:

Το άρθρο 6, παράγραφος 4, στοιχείο γ', σημείο ii, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγί-

σεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και τη διαφήμισή τους, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι πρόσθετο το οποίο εμποδίζει την αλλοίωση του χρωματισμού ενός συστατικού κατά την παρασκευή του συστατικού αυτού δεν εξυπηρετεί πλέον κανέναν τεχνολογικό σκοπό στο τελικό προϊόν όταν η παρουσία του προσθέτου στο τελικό προϊόν δεν είναι πλέον αναγκαία για να εμποδίσει την αλλοίωση του χρωματισμού του εν λόγω τελικού προϊόντος.

Edward Joliet Rodríguez Iglesias

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Σεπτεμβρίου 1994.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πρώτου τμήματος

D. A. O. Edward